Міністерство освіти та науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Інститут філології
Кафедра англійської філології

МЕРЛИЧ Вікторія Олександрівна

МОВНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОСПЕКЦІЇ ТА РЕТРОСПЕКЦІЇ В РОМАНІ ЗЕЛЬДИ ФІЦДЖЕРАЛЬД «SAVE ME THE WALTZ»

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

кваліфікаційної роботи на здобуття наукового ступеня
магістра філології

м. Миколаїв – 2019

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Робота виконана на кафедрі англійської філології Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Науковий керівник: к. філол. н., ст. викладач

Світлана Євгеніївна Корнєва

Захист відбудеться 28 лютого о 10 годині на засіданні атестаційної комісії Чорноморського національного університету імені Петра Могили за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Час є складним поняттям, яке має філософський, фізичний, психологічний, біологічний, соціальний, історичний та лінгвістичний зміст. У рамках лінгвістики можна говорити про дієслівне вираження часу. Граматична категорія часу, зазвичай, у лінгвістиці відповідає загальнонауковим поняттям часу, в якому функціонують минуле, теперішнє й майбутнє. Крім того, в науці про мову оперують поняттям «темпоральність». Категорія темпоральності за об'ємом є більшою, ніж категорія часу, оскільки включає граматичні та лексичні засоби вираження часових відносин.

У лінгвістиці розглядом категорій темпоральності і часу займаються представники таких напрямів: граматичного, когнітивного, комунікативного та ін.. Особливу увагу зіставленню часу як лінгвістичної категорії та часу реального приділено в працях О. Бондаря, К. Городенської, Т. Дешерієвої, А. Ісаченка, С. Соколової та ін.

Текстовий час має певні властивості, серед яких важливе місце відіграють проспекція та ретроспекція, категорії, що лежать в основі побудови й сприйнятті тексту. Ці категорії ґрунтуються на здатності людської пам'яті утримувати повідомлене, зіставляти його з тим, що повідомляється та проектувати майбутнє. Крім того, категорії проспекції та ретроспекції беруть активну участь у створенні сюжетної специфіки художнього тексту.

Актуальність дослідження полягає в необхідності подальшого вивчення структури художнього твору, а також темпоральної лексики, яка сприяє виявленню сприйняття світу письменником та його персонажами.

Мета роботи – виявити та представити мовні засоби на позначення проспекції та ретроспекції, які актуалізуються в романі Зельди Фіцджеральд «Save Me the Waltz».

Для реалізації зазначеної мети розв'язано такі **завдання**:

- розкрити сутність вивчення категорії часу в науковій парадигмі;
- розглянути лінгвістичний аспект дослідження часу;

- вивчити текстотвірні категорії проспекції та ретроспекції в тексті;
- з'ясувати співвідношення проспекції, ретроспекції та інтроспекції;
- виявити та проаналізувати мовні засоби на позначення проспекції та ретроспекції в романі Зельди Фіцджеральд «Save Me the Waltz».

Об'єктом дослідження є проспекція та ретроспекція, що актуалізовані в аналізованому романі.

Предмет дослідження – лексичні та граматичні засоби на позначення проспекції та ретроспекції, що функціонують у романі З. Фіцджеральд.

Матеріалом дослідження слугує роман американської письменниці Зельди Фіцджеральд «Save Me the Waltz», загальним обсягом 460 сторінок.

У дослідженні застосовано такі **методи**:

1) описовий метод – для класифікації та інтерпретації мовних засобів, які використані для позначення проспекції та ретроспекції в тексті роману;

2) метод контекстуального аналізу – для визначення особливостей функціонування проспекції та ретроспекції в контекстах;

3) елементи кількісного аналізу для узагальнення результатів дослідження в кількісному співвідношенні.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше представлено лексичні та граматичні засоби на позначення проспекції та ретроспекції на матеріалі тексту роману Зельди Фіцджеральд «Save Me the Waltz».

Теоретичне значення роботи. Результати дослідження сприятимуть доповненню комплексного вивчення категорій проспекції та ретроспекції в англійській мові.

Практична цінність дослідження визначається тим, що робота може бути використана при викладанні лінгвістичних курсів та спецкурсів, зокрема, «Загальне мовознавство», «Лексикологія», «Стилістика», «Лінгвістичний аналіз художнього тексту» тощо.

Апробацію результатів роботи здійснено на щорічній студентській науковій конференції ЧНУ ім. Петра Могили «Могилянські читання» (м. Миколаїв, листопад 2018 р.).

Публікації. Основні положення роботи висвітлено в одноосібній статті «Мовні засоби реалізації проспекції та ретроспекції в романі Зельди Фіцджеральд “Врятуй мене, вальс”», надрукованій у науково-методичному журналі «Студентські наукові студії», Випуск 34 (78), 2019 р..

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 86 сторінок, у тому числі 81 сторінка основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, доведено її актуальність; розкрито наукову новизну роботи, охарактеризовано її теоретичне й практичне значення; визначено мету, завдання, об’єкт, предмет і методи дослідження; подано відомості про апробацію результатів роботи та публікацію.

У *першому розділі* «**Наукові підходи до вивчення категорії часу**» розкрито основні засади вивчення категорії часу в науковій парадигмі та розглянуто лінгвістичний аспект дослідження часу.

Категорія часу є категорією людської свідомості, яка досліджується різними науковими напрямами. Час у культурі – це характеристика тривалості існування, що формується на основі психологічного і соціального часу. Час культури охоплює час історичний, час соціальний і час людського буття. Його розглядають як процес з притаманною йому римованістю, послідовністю, що визначаються людською діяльністю (Л. Гумільов). Уявлення про час, що існували у філософській науці, включали два етапи. Перший пов’язаний з ньютонівською теорією часу (час і простір незалежні один від одного і від рухомої матерії), що панувала з кінця XVII ст. до початку XX ст., другий етап пов’язаний з теорією відносності А. Ейнштейна, що розглядається як сучасна фізична теорія простору і часу. В історичній науці час визначається як частина реального світу, де світ – це єдність з поточним часом, в якому є сьогодення, відкрито майбутнє та є минуле, тобто історія. На початку XX ст. формуються

поняття: фізичний час, біологічний час, соціальний час, психологічний час. Вивчення категорії часу в психології передбачає вирішення питань про час життя, часові уявлення особистості, способи організації часу людиною. У різні часи використовувались різноманітні підходи та концепції у категоризації часу та його властивостей. Однак, не зважаючи на загальноприйняті якісні властивості часу, ставлення до цієї категорії неоднакове в представників різних культур.

У сучасній лінгвістиці дослідженню часу присвячені наукові доробки О. І. Смирницького, Л. С. Бархударова, Н. А. Слюсаревої, Г. А. Воронцової та ін.. Розробкою підходів до аналізу категорії часу в межах теорії функціонально-семантичних полів займаються В. Г. Адмоні, О. В. Бондарко, О. В. Гулига та ін.. Усі лінгвістичні дослідження часу умовно поділяють на дві групи: до першої групи відносять роботи, що визначаються синхронічним підходом; друга група робіт охоплює дослідження з діахронічним підходом. Найбільш вживаною з моделей часу в мовленні є антропоцентрична. Ця модель представляє чіткий поділ часу на минулий, теперішній і майбутній.

У *другому розділі* «**Теоретичні аспекти дослідження категорій проспекції та ретроспекції**» вивчено текстотвірні категорії проспекції та ретроспекції в тексті; охарактеризовано співвідношення проспекції, ретроспекції та інтроспекції.

Художній текст постійно є об’єктом дослідження багатьох лінгвістів. Багато праць присвячено виокремленню та опису категорій художнього тексту в структурному, семантичному, а також комунікативному аспектах, а саме, праці: Н. Д. Арутюнової, І. Р. Гальперіна, Г. О. Золотової, В. А. Кухаренко, О. П. Воробйової, О. О. Селіванової та ін.. Особливу увагу при вивченні художнього тексту приділяють фундаментальним категоріям простору й часу як онтологічним сутностям, які відображають форми буття речей і явищ. Категорії проспекції та ретроспекції в художньому тексті здійснюють зв’язок подій на фоні загальної авторської оповіді, беруть участь у розкритті глибинних

часових пластів тексту, перетворюючи головну тему розповіді в поліфонічну багаторівневість твору.

За визначенням В. В. Богданова, **ретроспекція** – граматична категорія тексту, що об'єднує форми мовного вираження, які відносять читача до попередньої змістовно-фактуальної інформації. У свою чергу, **проспекція** – граматична категорія тексту, що об'єднує різні мовні форми віднесення змістовно-фактуальної інформації до того, про що мова буде йти в наступних частинах тексту. Так само, як і ретроспекція, проспекція дає читачеві можливість більш повно представити зв'язок і значення найбільш важливих епізодів.

Проспекція і ретроспекція певним чином корелюють з інтроспекцією. Усі три явища відносяться до внутрішньої реальності персонажа (спогади, звернення до майбутніх подій). Проспекція і ретроспекція перетинаються з інтроспекцією, але не збігаються повністю. Основними критеріями, що дозволяють розмежувати інтроспекцію і ретроспекцію або інтроспекцію та проспекцію є облік плану подій та облік просторового параметру, тобто розгляд того простору, в якому відбувається дія. Якщо оцінюється можливість або бажаність майбутніх подій, майбутнє або минуле, емоційний стан персонажа, або доється оцінка минулих подій, то це не тільки проспекція або ретроспекція, але одночасно й інтроспекція.

Третій розділ «**Особливості мовного представлення ретроспекції та проспекції в романі Зельди Фіцджеральд "Save Me the Waltz"**» присвячено виокремленню та аналізу мовних засобів відображення ретроспекції та проспекції в досліджуваному романі.

Події роману «Save Me the Waltz» розгортаються у межах двох часових відрізків: довоєнний період – це початок 20 століття та післявоєнний періоду – це 20-30 рр XX століття. Відповідно до зображеного часу сюжет роману становлять дві сюжетні площини, в кожній з яких відбуваються окремі події, діють окремі персонажі. Авторка, використовуючи події з власного життя, атмосферу реальної епохи XX століття і фантазію про можливий варіант свого

життя, зробила спробу осмислити взаємини жінки й епохи XX століття. На тлі роману зображено життя аристократичних кіл Нью-Йорка і Парижа після Першої світової війни з усіма його труднощами і проблемами.

Детальну класифікацію типів ретроспекції та проспекції, в залежності від функціонування в тексті, подає Ю. А. Обелець. Відповідно до її класифікації ретроспекція представлена п'ятьма основними типами: 1) *інтродуктивна*; 2) *кумулятивна*; 3) *відновлювальна*; 4) *метанаративна* або *інклюзивна*; 5) *ремінісцентна*. У свою чергу, проспекція репрезентована шістьма типами: 1) *фактуальна*; 2) *прямо направлена*; 3) *контрфактична*; а також, зважаючи на представлення проспекції умовним способом (*переживана проспекція*) – 4) *формульна*; 5) *прогнозувальна*; 6) *дубітарна*.

Ретроспекція та проспекція в досліджуваному творі відтворені за допомогою широкого спектру граматичних конструкцій та лексичних одиниць, які виявлені та розподілені відповідно до зазначеної класифікації.

Так, при аналізі тексту було виявлено, що ретроспекція в романі представлена всім спектром минулих часів англійської мови (*Past Simple, Past Continuous, Past Perfect* та *Past Perfect Continuous*), а також теперішніми (*Present Simple, Present Perfect*), майбутнім (*Future Simple*) та майбутніми в минулому (*Future Simple in-the-Past* та *Future Perfect in-the-Past)*. Крім того, ретроспекція визначається: *конструкцією would + infinitive для позначення повторюваної звичної дії в минулому; модальними дієсловами; лексикою на позначення ментальної діяльності; лексикою на позначення часового періоду; лексикою на позначення предметів, явищ; власними назвами: антропонімами, топонімами, хрононімом, хрематонімами; складнопідрядними реченнями з підрядними часу; складнопідрядними умовними реченнями*.

У свою чергу, проспекція в романі Зельди Фіцджеральд «Save Me the Waltz» репрезентована наступними часами англійської мови: минулими (*Past Simple, Past Perfect*), теперішніми (*Present Simple, Present Continuous, Present Perfect*), майбутнім (*Future Simple,*) та майбутніми в минулому (*Future Simple in-the-Past, Future Perfect in-the-Past*). Крім того, проспекція подана шляхом

використання: *модальних дієслів; лексики на позначення ментальної діяльності; лексики на позначення часового періоду; власними назвами: антропонімами, топонімами, хрематонімами; складнопідрядними реченнями з підрядними часу; складнопідрядними умовними реченнями*.

ВИСНОВКИ

Час, як один з головних параметрів існування світу, є об'єктом дослідження в різних сферах наукового знання: у філософії, в психології, в лінгвістиці тощо. Сьогодні спостерігається особливий інтерес до проблеми часу, а також підвищується увага до питань специфіки соціального часу, що володіє своїми власними характеристиками на відміну від часу фізичного, природних явищ і процесів.

Художній твір охоплює три основні змістові універсалії тексту: людина, час і простір. Зображення часу в художньому творі, створення мінливої тимчасової перспективи і вивчення мовних засобів, які беруть в цьому участь, одна з важливих проблем сучасної лінгвістики тексту. Категорія часу в різних аспектах історичному, філософському, мовному тісно пов'язана з природою художньої творчості. Інтерес лінгвістів до проблеми часу викликаний, зокрема, особливостями літератури XX століття, для якої характерні: особливе осмислення часу, складне переплетення різних тимчасових планів, злами в оповіданні тощо. Властивостями текстового часу є ретроспекція та проспекція. Багато дослідників, що займаються питаннями структурної організації художнього тексту, розглядали та продовжують вивчати у своїх роботах ретроспекцію та проспекцію (І. Р. Гальперін, І. В. Арнольд, В. А. Кухаренко, Л. М. Федорова, Ю. А. Обелець та ін.).

Дослідивши текст роману Зельди Фіцджеральд «Save Me the Waltz», виявлено 69 прикладів ретроспекції. Обсяг цих прикладів у тексті становить від 1-2 речень до кількох сторінок. У результаті аналізу виокремлено реалізацію чотирьох з п'яти типів ретроспекції (за класифікацією Ю. А. Обелець), які

функціонують в романі, а саме: ***інтродуктивна ретроспекція*** (5 випадків); ***кумулятивна ретроспекція*** (6 випадків); ***метанаративна*** або ***інклюзивна*** (8 випадків); ***ремінісцентна ретроспекція*** (50 випадків).

Інтродуктивна ретроспекція представлена найбільшою різноманітністю мовних засобів, а саме: 1) граматичні часи *Past Simple, Past Continuous, Past Perfect* та *Past Perfect Continuous, Present Perfect*; 2) конструкція *would + infinitive* для позначення повторюваної звичної дії в минулому; 3) модальні дієслова (*Perfect Modals: could, must have*); 4) лексика на позначення ментальної діяльності: *to feel, to decide, to say to oneself, to want, to know, to say, to think*; 5) лексика на позначення часового періоду: *ever, night after night, till, all day long, sometimes, one day, never, when, in June, as ever, for weeks, another night, in nineteen twenty-seven, in May, winter, autumn, months*; 6) лексика на позначення предметів, явищ: *that apartment, the winter rain*; 7) власні назви: антропоніми *Jacques Chevre-Feuille, Louis Quatorze, Verlaine, Bonnie, Knights*; топоніми *France, China, Paris, Normandy, the Mediterranean, Riviera*; хрононім *Christmas*; хрематоніми *eau de Cologne, Gothic, Champs-Elysees, Arc de Triomphe, Salon des Independents, Ritz Bar, Des Arts Decoratifs, Ballet Russe, Evolution*; 8) складнопідрядні речення з підрядними часу; 9) складнопідрядні умовні речення.

Кумулятивна ретроспекція представлена наступним переліком лексико-граматичних засобів: 1) граматичні часи *Past Simple, Past Perfect*; 2) конструкція *would + infinitive* для позначення повторюваної звичної дії в минулому; 3) лексика на позначення ментальної діяльності: *to know, to feel, to feel oneself*; 4) лексика на позначення часового періоду: *by midnight, never, till*; 5) власні назви: антропоніми *Vincent Youmans, Lillian Lorraine, Millie, Austin, Joan, Dixie*; хрематоніми *Plaza Grill, the Lorraine, St Regis, New Amsterdam, Greek chorus*.

Метанаративна/інклюзивна ретроспекція репрезентована лексико-граматичними засобами: 1) граматичні часи *Past Simple, Present Simple, Present Perfect, Future Simple* та *Future Perfect in-the-Past*; 2) модальні дієслова (*Present*

Modal: would like); 3) лексика на позначення ментальної діяльності: *to think*; 4) лексика на позначення часового періоду: *when, for ever, every day*; 5) власні назви: антропонім *Mamma*; топонім *New York*.

Ремінісцентна ретроспекція представлена такими лексико-граматичними засобами: 1) граматичні часи *Past Simple, Past Perfect, Present Simple, Future Simple in-the-Past, Past Continuous, Present Perfect*; 2) конструкція *would + infinitive* для позначення повторюваної звичної дії в минулому; 3) модальні дієслова (*Present Modals: should, have to*; *Perfect Modals: might, could, were going to, made, had to, used to*); 4) лексика на позначення ментальної діяльності: *to think, to plan, to tell oneself, to promise oneself, to convince oneself, to want, to know, to create, to see, to seem, to feel*; 5) лексика на позначення часового періоду: *all night long, war, in the future, every night, one summer night, when, on Sundays, a long time*; 6) власні назви: антропоніми *Harlan, Joan, Acton, Millie, Lord*; топонім *Kentucky*; хрематоніми *«The Time, The Place and The Girl», «The Girl from the Saskatchewan», «The Chocolate Soldier»*; 7) складнопідрядні речення з підрядними часу.

Слід відмітити, що нами не виявлено прикладів **відновлюваної ретроспекції** в досліджуваному романі.

Крім того, у творі ретроспекція функціонує за допомогою інших лексем: 1) на позначення ментальної діяльності: *to recall, to reflect, to picture, a picture, memory, to rise up, to remind, to pass in mind, to occur, a thought, to believe, to wander (about thoughts), to remember, to search once mind for images, to dredge up one memory, to unearth a memory*; 2) часового періоду: *on a Monday morning, afternoon, in December 1941, in 1935, two years later, life, in the evenings, every Sunday morning, at first, last spring, last night, the very last moment, for a long time now, at the beginning of this year, an hour, no longer, over the years, once, back in 1919, a period, three months, every year, all these years, an evening, the week before, years ago, a night, next June, lately*; 3) антропоніми: *Judge Beggs, Millie Beggs, Randolph, Dorothy Perkin, David, Robert Hugh Benson, Edith Wharton, Dickens, Matisse, Madame Paulette, Mr. Horterer-Collins, Jacques, Rene, Monsieur Jean,*

Hastings, Arienne Jeanneret, Stella, Nordika, Madame Sirgeva; 4) топоніми: *St. Beethoven, Greek, The House of Pomegranates, Greek of the Mediterranean, Boston Post Road, Connecticut, Western Union, Europe, Atlantic, St-Raphael, Indo Chine, Provence, Folles-Bergere, Arienne, Luxembourg Garden, Naples, Bourbon*.

У результаті аналізу досліджуваного роману виявлено 19 прикладів проспекції. Обсяг цих прикладів у тексті переважно становить одне або декілька речень. Беручи за основу класифікацію проспекції Ю. А. Обелець, нами визначено реалізацію усіх шести типів проспекції: ***фактуальна проспекція*** (7 випадків); ***направлена проспекція*** (3 випадки); ***контрфактична проспекція*** (3 випадки); ***формульна проспекція*** (1 випадок); ***прогнозувальна проспекція*** (3 випадки); ***дубітарна проспекція*** (2 випадки).

Фактуальна проспекція виявляється в таких лексико-граматичних засобах: 1) граматичні часи *Past Simple, Past Perfect, Present Simple, Future Simple, Present Perfect*; 2) модальні дієслова (*Present Modals: can, might*; *Perfect Modals: might have, could*); 3) лексика на позначення ментальної діяльності: *memory, to feel, to mean, to worry, to disassociate, to know, to want, to realize, to indicate*; 4) лексика на позначення часового періоду: *tomorrow, youth, days before, young, laler*; 5) власні назви: антропоніми *Austin, Millie, Judge*; топонім *Provencal*; 6) складнопідрядними реченнями з підрядними часу.

Направлена проспекція визначається такими лексико-граматичними засобами: 1) граматичні часи *Past Perfect, Present Simple, Present Perfect, Future Simple, Past Simple, Future Simple in-the-Past*; 2) модальні дієслова (*Present Modals: may, to be going to*; *Perfect Modal: might*); 3) лексика на позначення ментальної діяльності: *to think, to oneself, to know*; 4) лексика на позначення часового періоду: *someday, older, childhood, war, two o'clock in the morning on the fourteenth of July*; 5) власні назви: антропоніми *Dixie, Ma'am, Gimme, Daddy, Beggs, Joan*; топонім *Alpine*; хрематонім *Le Notres*.

Найбільшою різноманітністю мовних засобів характеризується **контрфактична проспекція**: 1) граматичні часи *Past Simple, Future Simple in-the-Past, Present Simple, Future Perfect in-the-Past, Future Simple*; 2) модальні

дієслова (*Present Modal: make*; *Perfect Modal: could*); 3) лексика на позначення ментальної діяльності: *thinking, to think, to say to oneself, to seem, to care, to suppose, to expect*; 4) лексика на позначення часового періоду: *till, in summer, heat*; 5) власні назви: антропоніми *David, Knight*; топонім *Riviera*; хрематонім *Biltmore Hotel*; 6) складнопідрядні речення з підрядними часу; 7) складнопідрядні умовні речення.

Формульна проспекція подана за допомогою: 1) граматичних часів *Past Simple, Present Simple, Present Continuous*; 2) модальних дієслів (*Present Modal: can imagine*); 3) лексики на позначення ментальної діяльності: *to hope, to imagine*; 4) власними назвами: антропонімом *Dickie*.

Прогнозувальна проспекція позначається такими лексико-граматичними засобами: 1) граматичні часи *Past Simple, Present Simple, Past Perfect* та *Future Simple*; 2) модальні дієслова (*Present Modals: to be going to, can*; *Perfect Modal: could*); 3) лексика на позначення ментальної діяльності: *smart, to inspect, to know, to imagine oneself, witty*; 4) лексика на позначення часового періоду: *sooner, later, for her age*; 5) власні назви: антропоніми *David, Joan, Millie*.

Дубітарна проспекція визначається наступними лексико-граматичними засобами: 1) граматичні часи *Past Simple, Future Simple in-the-Past*; 2) лексика на позначення ментальної діяльності: *to expect, to remember, suggestion*; 3) лексика на позначення часового періоду: *in summer*; 4) власні назви: топоніми *French, the Mediterranean, New York*.

Крім того, у творі проспекція функціонує шляхом використання інших лексичних одиниць: 1) на позначення ментальної діяльності: *silence, to pretend, a dream*; 2) часового періоду: *a moment, on the deathbed, as soon as, long afterward, even then*.

Доречно зауважити, що в досліджуваному романі мають місце сегменти тексту, в яких час представлений з точністю до хвилини. Для того, щоб підкреслити емоційні переживання героїв письменниця повторює певну лексему, що позначає відповідний часовий проміжок, декілька разів. До цих лексем належать такі часові маркери: *supper, last night, six, six-thirty, a while*

after, seven last night, seven this morning, 8:25, at breakfast, a moment later, after they got home from night club, seventeen hours, three p.m., twenty hours, this afternoon, four o'clock to day, twenty-one hours, four-seventeen, twenty-four hours, supper on Monday, half past eleven, half an hour, three o'clock, two o'clock, three minutes, afternoon, evening, morning, midnight, night, Sunday, July, August, winter, spring, summer, autumn.

Отже, у ході дослідження проспекції та ретроспекції в романі Зельди Фіцджеральд «Save Me the Waltz» з'ясовано, автор використовує широкий перелік мовних засобів на позначення руху художнього часу. Проспекція та ретроспекція в багатьох випадках поєднуються та взаємодоповнюють одна одну, створюючи при цьому дивовижні часові метаморфози, що відображають різні настрої протагоністів та зміни в їхньому сприйнятті часу.

Перспективи цієї роботи вбачаємо в подальшому дослідженні проспекції та ретроспекції на матеріалі інших художніх творів англомовних письменників.

Основні положення кваліфікаційної роботи висвітлено в таких публікаціях:

1. Мерлич В. *Language means of prospection and retrospection in the novel Save me, the Waltz by Zelda Fitszherald.* «Студентські наукові праці: Могилянські читання», ЧНУ Імені Петра Могили, 2018.

АНОТАЦІЯ

Мерлич В. О. Мовні засоби реалізації проспекції та ретроспекції в романі Зельди Фіцджеральд «Save me the Waltz».

Тема роботи зумовлена важливістю дослідження проспекції та ретроспекції на матеріалі роману американської письменниці Зельди Фіцджеральд «Save me the Waltz», оскільки ці дві категорії охоплюють не тільки мовленнєві репрезентації часу та часового простору, але й відображення

різноманітних часових проміжків. Крім того, багатоплановість та багатофункціональність проспекції та ретроспекції сприяють доповненню усталених знань про мовне представлення часового простору англомовними носіями.

У ході роботи розкрито сутність вивчення категорії часу в науковій парадигмі; розглянуто лінгвістичний аспект дослідження часу; вивчено текстотвірні категорії проспекції та ретроспекції в тексті; з'ясовано співвідношення проспекції, ретроспекції та інтроспекції; виявлено та проаналізовано мовні засоби на позначення проспекції та ретроспекції в романі Зельди Фіцджеральд «Save me the Waltz». У подальшому перспективним є дослідження проспекції та ретроспекції на матеріалі інших художніх творів англомовних письменників.

Ключові слова: проспекція, ретроспекція, мовні засоби, текстова категорія, час.

SUMMARY

Merlych V. O. Language means of prospection and retrospection in the novel «Save Me the Waltz» by Zelda Fitszherald.

This paper focuses on text-categories of prospection and retrospection in the novel «Save me the Waltz» by Zelda Fitszherald. The study seeks to analyse theoretical aspects of prospection and retrospection, its functions, peculiarities, and types. One of the most important aspects in the research paper includes the analysis of the usage of prospection and retrospection and analysis of their various types.

After examining the categories of prospection and retrospection in the novel «Save me the Waltz» by Zelda Fitszherald, 69 cases of retrospection and 19 cases of prospection have been discovered in the whole text. Their volume in the text ranges from 1-2 sentences to several pages. The novel outlines the implementation of four types of retrospection that function, namely: introductive retrospection (5 cases), cumulative retrospection (6 cases), metanarrative retrospection (8 cases) and

reminiscence retrospection (50 cases) that are predominant in the novel. Also, there are six types of prospection, which are functioning in the text: factual prospection (7 cases), direct prospection (3 cases), counter-factual prospection (3 cases), formulae prospection (1 case), predicted prospection (3 cases), and dubitate prospection (2 cases).

In the novel retrospection and prospection are represented by almost the entire spectrum of English tenses: *Past Simple, Past Continuous, Past Perfect, Past Perfect Continuous, Present Simple, Present Continuous, Present Perfect, Future Simple, Future Simple in-the-Past, Future Perfect in-the-Past*, and structures *used to do smth., and would do smth.* to express past habits. Moreover, there are other language means used to represent retrospection and prospection: *modal verbs, lexis defining mental activity, lexis defining a period of time, lexis defining things, proper names, complex sentences of time, and complex sentences of condition*.

In general, the research shows that during the study of prospection and retrospection categories it is found that they can connect events to the background of the general narrative as well as participate in the disclosure of the deep time layers of the text. Moreover, it has been identified a number of lexical units that transmit a certain ideas, time intervals but they are understood only according to the context.

Key words: prospection, retrospection, language means, text category, time.